

Länsstyrelsen
Västmanlands län

NATURVÅRDSENHETEN

Förvaltningsplan för stora rovdjur i Västmanlands län 2014-2018

LÄNSSTYRELSENS RAPPORTSERIE

Rapport 2014:18

Titel: Förvaltningsplan för stora rovdjur i Västmanlands län 2014-2018
Viltförvaltning
Naturvårdsenheten
Länsstyrelsen i Västmanlands Län
Diarienummer: 218-5656-2014

Innehåll

1	Inledning	3
1.1	Syfte och mål	3
1.2	Målgrupp.....	4
2	Bakgrund och förutsättningar	5
2.1	Internationella direktiv	5
2.2	Nationella mål	5
2.2.1	Referensvärden och populationsuppskattning 2014	6
2.3	Ekosystembaserad adaptiv förvaltning	6
3	Rovdjursförvaltning i Västmanlands län.....	7
3.1	Bakgrund	7
3.1.1	Mellersta rovdjursförvaltningsområdet	7
3.1.2	Länsstyrelsen.....	7
3.1.3	Viltförvaltningsdelegationen	7
3.1.4	Förutsättningar för rovdjursetablering i Västmanlands län.....	7
3.2	Status och mål för rovdjurspopulationerna	8
3.2.1	Faktorer som påverkar målformulering	8
3.2.2	Definitioner av begrepp.....	8
3.2.3	Varg	8
3.2.4	Lodjur.....	11
3.2.5	Björn	13
3.2.6	Järv.....	14
3.2.7	Kungsörn	14
3.3	Skador orsakade av rovdjur	14
3.3.1	Angrepp på tamdjur	14
3.3.2	Angrepp på hundar	15
3.3.3	Rovdjursangrepp på människor	15
3.3.4	Ersättning för uppkomna skador	15
3.4	Påverkan på jaktbart vilt.....	16
3.4.1	Konkurrens om det jaktbara viltet	16
3.4.2	Rovdjur-bytesdjursdynamik.....	16
3.5	Rovdjursturism.....	16
3.6	Ekosystem och biologisk mångfald	17
4	Rovdjursförvaltning i praktiken.....	18
4.1	Beståndsovervakning.....	18
4.2	Regional adaptiv förvaltning.....	18
4.3	Skadeförebyggande åtgärder.....	18
4.4	Åtgärder vid skada och risk för upprepad skada	18
4.5	Skydds jakt	18
4.6	Populationsreglerande jakt.....	19
4.7	Förebyggande av illegal jakt	19
4.8	Tillsyn	19
4.9	Kunskapsuppbyggnad och forskning.....	19
4.10	Finansiering av förvaltningen	20
5	Mer information:	21
6	Aktörer inom Rovdjursförvaltning.....	22
7	Databaser	25
8	Referenser.....	26
	Bilaga 1. Övergripande riktlinjer för rovdjursförvaltning i Västmanlands län .	27

1 Inledning

Sveriges riksdag har beslutat att det ska finnas björn, järv, lo, kungsörn och varg i vårt land och att de ska finnas i livskraftiga stammar. Sverige vill även ha en levande landsbygd och ett rikt djurliv i våra skogar. Avsikten med denna förvaltningsplan är att kunna jobba för att alla de olika perspektiven kan tas hänsyn till och att vi ska ha en transparent, väl förankrad och fungerande rovdjursförvaltning i Västmanland, såväl som i Sverige.

I Västmanlands län finns fasta stammar av både varg och lodjur, men även björn och kungsörnar ses regelbundet inom länets gränser. De senaste åren har även järvobservationer ökat söder om utbredningsområdet och enstaka järvar har spårats inom länets gränser.

Rovdjursförvaltning innehåller kopplingar till många olika aspekter inom viltförvaltning, naturvård, djurhållning och regional utveckling. Det är viktigt att uppmärksamma de målkonflikter som kan uppstå där olika politiska mål möts i den regionala förvaltningen. Länsstyrelsen i Västmanland län har en vision "I samverkan utvecklar vi det goda och hållbara Västmanland". För den regionala rovdjursförvaltningen innebär det att så långt det är möjligt hitta strategier för att uppnå målen, utan att det motverkar möjligheten att uppnå andra mål. Viltförvaltningsdelegationen (VFD) i länet är ett viktigt forum för att diskutera sådana målkonflikter och möjliga lösningar.

Länsstyrelsens strategi för förvaltningen av stora rovdjur i Västmanlands län innebär att minimera konflikter mellan rovdjur och människor inom ramen för de mål som riksdagen ställer upp. Det innebär att i så stor utsträckning som möjligt arbeta med förebyggande åtgärder och att agera med lyhördhet, snabbhet och empati då skador uppstår. Länsstyrelsen ska bedriva en adaptiv och ekosystembaserad regional rovdjurs- och viltförvaltning som bygger på bästa tillgängliga underlag, tydliga strategier och legitimitet.

1.1 Syfte och mål

Länsstyrelsen ska enligt förordning om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (2009:1263) ha en regional förvaltningsplan för dessa arter. Planen ska beskriva hur de politiska målen om en gynnsam bevarandestatus och långsiktigt livskraftiga stammar för rovdjuren ska uppnås. Populationsmålen ska vara vetenskapligt grundade och bygga på biologisk kunskap men hänsyn bör även tas till andra faktorer såsom socioekonomiska aspekter och regionala förutsättningar. Målen ska också harmonisera med nationella mål och riktlinjer.

Planen ska vara ett levande dokument och ge förutsättningar för en förvaltning med tydliga mål och riktlinjer samt åtgärder för hur målen ska uppfyllas. Planen bör beskriva förutsättningarna för rovdjursförvaltningen, målen för förvaltningen

och vilka verktyg som finns för att uppfylla målen. Planen bör även ta upp vilka rättigheter och skyldigheter de olika aktörerna har.

Förvaltningsplanen ska enligt förordningen om viltförvaltningsdelegationer (2009:1474) godkännas av länets viltförvaltningsdelegation. Planen ska gälla i fem år och alltså revideras senast 2019. Förändras förutsättningarna för förvaltningen bör dock planen revideras tidigare.

1.2 Målgrupp

Förvaltningsplanen ska användas av Länsstyrelsen som ett verktyg i den löpande förvaltningen. Målgrupp är Länsstyrelsens tjänstemän, Viltförvaltningsdelegationen och berörda intresseorganisationer. Förvaltningsplanen är också till för länets innevånare som en källa till information.

2 Bakgrund och förutsättningar

2.1 Internationella direktiv

De stora rovdjuren ges ett starkt skydd i nationell lagstiftning och överstatliga regelverk inom Europeiska unionen och internationellt. Lodjur, varg och björn är upptagna i bilaga 4 till EU:s Art- och habitatdirektiv (92/43/EEC). Lodjur, varg och järv och återfinns i bilaga 2. Kungsörn omfattas av Fågeldirektivets (79/409/EEG) bilaga 1. Sverige måste för att bevara arternas livsmiljöer bland annat avsätta särskilda skyddsområden inom ramen för Natura 2000.

Samtliga arter omfattas även av Bernkonventionen. Huvudregeln i såväl Bernkonventionen, Art- och habitatdirektivet och Fågeldirektivet är att björn, lodjur, järv, varg och kungsörn är fredade och att fångst och dödande bara får ske med stöd av föreskrivna undantagsregler.

2.2 Nationella mål

Målsättningen är att Sverige ska ta ansvar för att björn, varg, järv, lodjur och kungsörn finns i ett så stort antal att de långsiktigt kan finnas kvar i den svenska faunan och att arterna kan sprida sig i sina naturliga utbredningsområden. Det ska också råda en samexistens mellan människa och stora rovdjur. Arterna ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus (GYBS) enligt EU:s art- och habitatdirektiv. Detta samtidigt som det inte ska bli påtagligt svårare att hålla tamdjur och att hänsyn bör tas till de människor som lever och verkar i rovdjurstäta områden.

Rovdjursförvaltningen ska ta i beaktande såväl naturvårdsintressen som intressen från djurägare, jägare och andra berörda. Det övergripande ansvaret för att uppfylla de nationella målen för livskraftiga stammar ska tas nationellt, men ansvaret för förvaltningen bör i stor utsträckning ske regionalt och med lokalt inflytande, bland annat genom viltförvaltningsdelegationernas arbete.

I propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (2000/01:57) föreslogs miniminivåer för de arter som hade uppnått sådana individantal att de bedömdes som livskraftiga, vilket gällde björn, lodjur och kungsörn. För arter som inte hade nått sådana nivåer att deras överlevnad kunde anses säkrad i ett längre perspektiv, det vill säga varg och järv, angavs etappmål. Dessa miniminivåer och etappmål ersätts i och med den senaste propositionen, En hållbar rovdjurspolitik (2012/13:191), av referensvärden för gynnsam bevarandestatus. Dessa referensvärden har fastställts av Naturvårdsverket utifrån ett intervall som Riksdagen har beslutat.

2.2.1 Referensvärden och populationsuppskattning 2014

I Tabell 1 anges referensvärde för gynnsam bevarandestatus och uppskattad population i individer eller häckande par (kungsörn). Detta är dock uppskattningar baserade på inventeringar av antalet årliga föryngringar (björn, varg, järv, lodjur som fött ungar eller kungsörn som lagt ägg i bo). Att räkna antalet föryngringar ger ett mått på stammens vitalitet och underlättar inventeringsarbetet.

Tabell 1 Referensvärde och uppskattad population för respektive art. Gynnsam bevarandestatus (GYBS) fastställda av Naturvårdsverket. Källa för uppskattad populationsstorlek

Art	Referensvärde (GYBS)	Uppskattad population	Källa
Björn	1400 individer	3200 individer	Kindberg <i>et.al</i> , 2011
Lodjur	870 individer	1000 individer	Zetterberg, 2014
Varg	270 individer	370 individer berör Sverige	Viltskadecenters publikation, 2014
Järv	600 individer	598-935 individer	Karlsson & Eklund, 2014
Kungsörn	150 häckande par	164 häckningar varav 125 lyckade	Danell, 2013

2.3 Ekosystembaserad adaptiv förvaltning

Rovdjursförvaltningen sker genom en adaptiv förvaltning som tar hänsyn till dynamiken och komplexiteten hos ekosystemen. Hänsyn bör tas till samspel mellan konkurrerande arter och deras bytesdjur. En fungerande förvaltning kräver en grundläggande förståelse för hur ett sådant system med de förvaltade resurserna fungerar. Vidare finns det ett behov av kunskap om vilka förändringar som sker på grund av naturliga variationer och vilka förändringar som orsakats av förvaltningsåtgärder. Trots god kunskap om ett ekosystem kan man inte i detalj förutse hur komplexa system kommer att utvecklas. Förvaltningen bör därför vara adaptiv och ny kunskap bör kontinuerligt inhämtas.

3 Rovdjursförvaltning i Västmanlands län

3.1 Bakgrund

3.1.1 Mellersta rovdjursförvaltningsområdet

Rovdjursförvaltningen i landet har delats in i tre förvaltningsområden. Västmanlands län tillhör det mellersta förvaltningsområdet. Där ingår även Dalarnas, Gävleborgs, Stockholms, Uppsala, Värmlands, Västra Götalands och Örebro län. För varje förvaltningsområde finns ett samverkansråd som ska ta fram riktlinjer och principer för rovdjursförvaltningen och samordna länsstyrelsernas arbete i förvaltningsområdet. Samverkansråden består av landshövdingarna för respektive län.

3.1.2 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen ansvarar för förvaltningen av de stora rovdjuren i länet. Detta innebär ansvar för inventering, förebyggande åtgärder, tillsyn av jakt på stora rovdjur och förebyggande av illegal jakt. Länsstyrelsen informerar om de stora rovdjuren, skadeförebyggande åtgärder samt besiktigar djur som man misstänker har dödats av stora rovdjur. Länsstyrelsen handlägger även ansökningar om ersättningar för skador som orsakas av rovdjuren.

Länsstyrelsen i Västmanland kan efter delegering från Naturvårdsverket fatta beslut om skydds jakt på alla stora rovdjur förutom kungsörn (Delegeringsbeslut NV-03681-14).

Länsstyrelsen ska lämna förslag till samverkansrådet på det minsta antal föryngringar per år som förvaltningen ska syfta till att upprätthålla för förekomsten av björn och lodjur i länet, samt inriktning för förekomsten av varg och järv i länet. Godkännande av länets inriktning och övergripande mål för förvaltningen görs i Viltförvaltningsdelegationen.

3.1.3 Viltförvaltningsdelegationen

Delegationen ska bland annat besluta om övergripande riktlinjer och principer för viltförvaltningen och i vissa jaktfrågor. Det kan handla om skötsel av älgstammen, licensjakt och skydds jakt inom länet och godkännande av förslag på regionala miniminivåer för stora rovdjur.

3.1.4 Förutsättningar för rovdjursetablering i Västmanlands län

De stora rovdjuren lever främst i olika typer av skogsmark. Västmanlands län, vars yta täcks av skog till 65 % och har stora sammanhängande skogsområden mot Örebro och Dalarna, kan bedömas som lämpligt habitat för dessa arter.

3.2 Status och mål för rovdjurspopulationerna

3.2.1 Faktorer som påverkar målformulering

Övergripande riktlinjer och mål för rovdjurspopulationernas utveckling och utbredning är framtagna utifrån följande faktorer:

Ekologiska faktorer

- Länets andel rovdjur av de nationella målen
- Påverkan på rovdjurens bytesdjur
- Täthetsberoende effekter
- Geografiska förutsättningar

Socioekonomiska faktorer

- Förvaltningsmässiga förutsättningar
- Risk för angrepp på tamdjur och förutsättningar för skadeförebyggande åtgärder
- Acceptans för rovdjurspolitiken hos de berörda i länet
- Påverkan på samhällsekonomi och enskilda ekonomiska intressen
- Påverkan på jakt och avkastningen från jakten
- Människors oro och förbättring/försämring av livskvalitet
- Påverkan på äganderätt och nyttjanderätt för markägare och arrendatorer
- Acceptabel nivå av rovdjursskador på tamdjur

3.2.2 Definitioner av begrepp

Övergripande riktlinjer beslutas av Viltförvaltningsdelegationen och anger inriktningen för den regionala viltförvaltningen. I formuleringen av övergripande riktlinjer har ”ska” endast använts för att tydliggöra sådant som Länsstyrelsen är bunden till genom lagar och föreskrifter. I annat fall används ordet ”bör”. Länsstyrelsen avser att följa samtliga övergripande riktlinjer så långt det är möjligt utifrån resurser och juridiska ramar. Övergripande riktlinjer för rovdjursförvaltningen i Västmanlands län återfinns i bilaga 1.

Miniminivåer utgörs av länets andel av referensvärdet för gynnsam bevarandestatus för respektive art, i proportion till artens målutbredningsområde. För arter där Västmanland inte tillhör det huvudsakliga utbredningsområdet uttrycks miniminivå i ”förekomst i länet” eller ”föryngring i länet”.

Förvaltningsmål sätts på en nivå över miniminivån där det finns marginal för mellanårsvariationer. Detta för att inte riskera att hamna under miniminivån på grund av slumpmässiga faktorer, som exempelvis dålig reproduktion enskilda år.

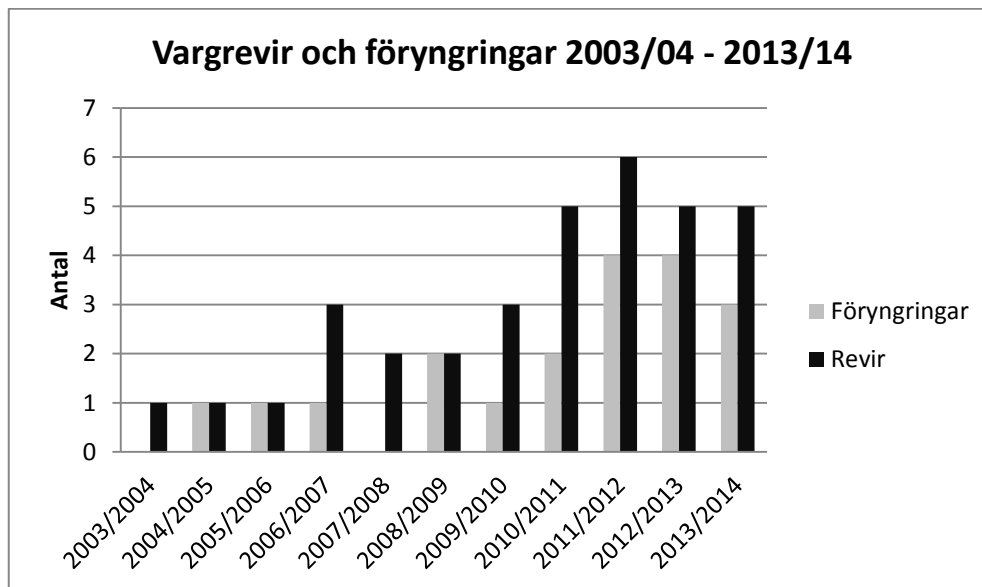
3.2.3 Varg

Länsstyrelsen genomför årligen inventering av varg genom spårning på snö med syftet att bekräfta och räkna årets föryngringar. Trots en sen vinter och dåliga snöförhållanden vintern 2013/14 så anses inventeringsunderlaget i Västmanland

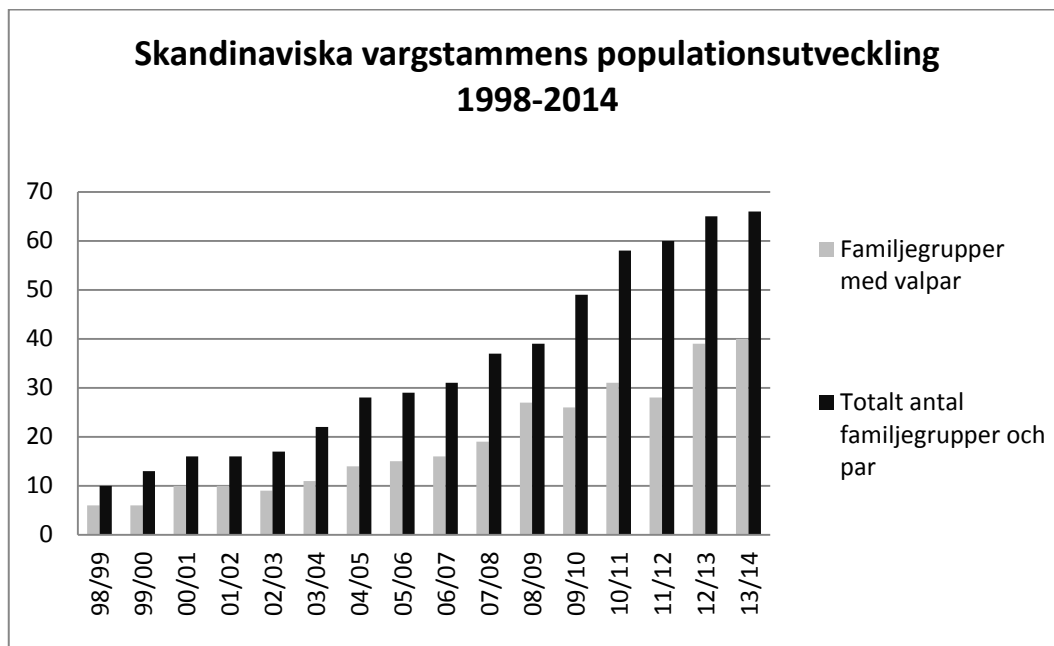
vara godtagbart. Sen återetableringen av varg vintern 2003/04 har vargstammen vuxit i Västmanland och vintern 2013-14 berördes länet av fem revir varav föryngring skett i tre av reviren. Västmanlands län anses ha 1,8 länsegna föryngringar, en helt egen (1), en delad med Örebro län (0,5) samt en delad både med Örebro län och Dalarnas län (0,3).

Populationsuppskattningen av varg görs genom att multiplicera antalet föryngringar med en omräkningsfaktor av tio med en variation på 9,2 -10,7. Detta ger en grov uppskattning av en vinterpopulation 2013/14 på 30 vargar (28 – 32) som berör Västmanlands län. Mängden bytesdjur styr idag inte vargarnas förekomst i landskapet eftersom det utifrån vargarnas behov finns tillräckligt med byten överallt i Sverige. Det är socio-ekonomiska faktorer snarare än ekologiska faktorer som sätter gränsen för hur tät vargstammen kan bli. Risken för vargangrepp på tamdjur, påverkan på älgjakten och övrig jakt samt acceptans för vargen är några av de viktigaste faktorerna.

Rovdjurspolitiken syftar till att motverka koncentrationer av varg. Därför behövs mer kunskap om hur spridningstakt och spridningsmönster för varg påverkas av en eventuell jakt på varg med syftet att motverka koncentrationer.

Figur 1 Antal vargrevir och vargföryngringar som berört Västmanlands län från 2003/04 till 2013/14.

Figur 2 Skandinaviska vargstammens populationsutveckling 1998 - 2014. (Data: Viltskadecenter)

Mål för vargstammen

Västmanland är ett förhållandevis litet län vilket gör det svårt att sätta ett, för den praktiska förvaltningen, hanterbart förvaltningsmål. Minimnivån för Västmanlands län är en (1) årlig föryngring av varg. Den nationella minimnivån för varg är 27 årliga föryngringar.

Av de övergripande riktlinjerna i bilaga 1 framgår att förvaltningsmålet för varg i Västmanlands län bör uttryckas i ett intervall och att förvaltningsmålet bör vara en proportionerlig andel av det nationella målet. Där framgår även att om önskad spridning i landet ännu inte uppnåtts bör Västmanlands län anpassa sin förvaltning för att möjliggöra spridning utanför länet.

Antalet föryngringar i Västmanlands län får inte hamna under den regionala minimnivån. Det gör att Västmanlands län ska ha ett förvaltningsmål som innebär en helt egen föryngring av varg plus en marginal. Marginalen bör utgå från inventeringsresultat och vara tillämpbar i den praktiska förvaltningen.

I den praktiska förvaltningen och i inventeringssammanhang räknas föryngringar i revir som delas med ett annat län som en halv föryngring och föryngringar i revir som delas med två andra län som en tredjedels föryngring. Det gör att den lägsta praktiskt användbara nivån i förvaltningsmålet är 1,3. En halv föryngring i ett revir räknas som 0,5 föryngring vilket gör att det högre intervallet i förvaltningsnivån sätts till 1,5.

Mot bakgrund av detta sätts förvaltningsnivån till 1,3 - 1,5 årliga föryngringar av varg i Västmanlands län.

Tabell 2 Mål, strategi och tidsplan för miniminivå och förvaltningsmål gällande varg i Västmanlands län.

	Mål	Strategi	Tidsplan
Miniminivå	1 årlig föryngring av varg	Endast skydds jakt om vargstammen ligger under länets miniminivå	Redan uppnådd
Förvaltningsnivå	1,3 - 1,5 årliga föryngringar av varg	Licensjakt*	Redan uppnådd

*Hänsyn ska tas till Naturvårdsverkets fastställda målbild för mellersta förvaltningsområdet samt förutsatt att mellersta rovdjursförvaltningsområdet uppfyller kraven för en licensjakt. Enligt Viltförvaltningsdelegationens övergripande riktlinjer för rovdjursförvaltning i Västmanlands län, bilaga 1.

Uppföljning

Uppföljning ska ske genom årliga inventeringar av varg enligt Naturvårdsverkets föreskrifter. Uppföljning av dödlighet, migration och tillväxt görs av det Skandinaviska Vargprojektet, Skandulv.

3.2.4 Lodjur

Lodjur orsakar i allmänhet inga stora konflikter med människor. Det händer dock att lodjur dödar får eller hägnat vilt och det förekommer skador på jakthundar och tamkatter.

Förvaltningen av lodjur bör framför allt ta hänsyn till födotillgången i form av rådjur. I Västmanlands län är troligen kron- och dovilt även en del av födan. Dovvilt är framförallt ett potentiellt bytesdjur i de södra delarna av länet.

Populationsuppskattning för lodjur

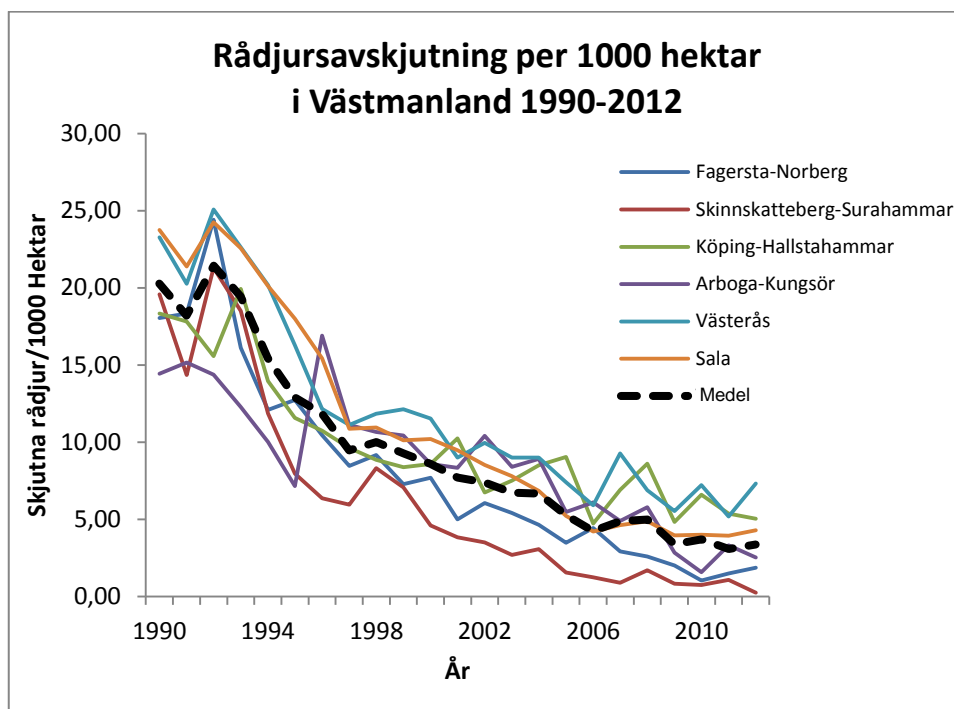
Inventeringsresultaten av lodjur i Västmanlands län har varierat mycket i antal under åren. Detta beror på varierande spårförhållanden samt täta viltstammar som försvårar spårningsarbetet. Vintern 2013/14 kunde två, för Västmanlands län, egna familjegrupper kvalitetssäkras och två familjegrupper som delades med andra län. Det låga antalet lodjursfamiljer kan bero på en vikande lodjursstam, men troligen är det resultatet av dåliga snöförhållanden och att ingen stor områdesinventering genomfördes under vintern 2013/14. Kvaliteten på inventeringsunderlaget anses inte vara tillräckligt bra, vilket gör en populationsuppskattning av lodjur osäker.

Populationsuppskattning för rådjur

Spillningsinventering av rådjur har inte skett i Västmanlands län. Därför kan ingen med säkerhet fastställa storleken på Västmanlands rådjurspopulation. En

eventuell populationsuppskattning skulle kunna göras utifrån avskjutningsstatistik i förhållande till jaktinsats.

Rådjursavskjutningen har gått ner kraftigt i landet efter toppåren på 1990-talet som kom som en följd av rävskabben på 1980-talet. Det samma gäller rådjursavskjutningen i Västmanland. Figur 3 illustrerar avskjutningen av rådjur per 1000 hektar i Västmanlands län mellan 1990 och 2012. Dels medelavskjutningen i länet som helhet, dels totalavskjutningen i länets jaktvårdskretsar.

Figur 3 Fälda rådjur per 1000 hektar mellan säsongerna 1990 och 2012. Medelvärde i Västmanlands län och totalt i länets jaktvårdskretsar. Källa: Svenska Jägareförbundets avskjutningsstatistik

Mål för lodjursstammen

Västmanland är ett förhållandevis litet län vilket gör det svårt att sätta ett, för den praktiska förvaltningen, hanterbart förvaltningsmål. Minimnivån för Västmanlands län är tre årliga föryngringar av lodjur.

Av de övergripande riktlinjerna i bilaga 1 framgår att förvaltningsmålet för lodjur i Västmanlands län bör uttryckas i ett intervall och att förvaltningsmålet bör vara en proportionerlig andel av det nationella målet.

Västmanlands förvaltning ska inte hamna under den regionala miniminivån. Det gör att Västmanlands län ska ha ett förvaltningsmål som innebär tre föryngringar

av lodjur plus en viss marginal. Marginalen bör utgå från inventeringsresultat och vara tillämpbar i den praktiska förvaltningen.

Förvaltningsnivån sätts till 4-5 årliga föryngringar av lodjur i Västmanlands län.

Tabell 3 Mål, strategi och tidsplan för miniminivå och förvaltningsmål gällande lodjur i Västmanlands län.

	Mål	Strategi	Tidsplan
Miniminivå	3 föryngringar	Endast skydds jakt	2015
Förvaltningsnivå	4-5 föryngringar	Licensjakt*	2018

*Förutsatt att mellersta rovdjursförvaltningsområdet uppfyller kraven för en eventuell licensjakt. Enligt Viltförvaltningsdelegationens övergripande riktlinjer för rovdjursförvaltning i Västmanlands län, bilaga 1.

Uppföljning

Uppföljning ska ske genom populationsuppskattning av lodjur utifrån inventeringsresultat. Uppföljning av eventuell licensjakt och skydds jakt sker årligen.

3.2.5 Björn

Västmanland har inte en etablerad stam av björn. Länet befinner sig i kanten av björnens spridningsområde och de senaste åren har observationer av björn gjorts. När björnhonor med ungar förekommer i länet kan det ses som att det finns en fast björnstam i länet. Hittills har inte föryngringar av björn kvalitetssäkrats inom länet.

Populationsuppskattning för björn

Under 2013 och 2014 har enstaka björnobservationer kvalitetssäkrats i länet. Det har än så länge varit ensamma björnar och inga observationer av honor med ungar.

Mål för björnstammen

Tabell 4 Mål, strategi och tidsplan för miniminivå och förvaltningsmål gällande björn i Västmanlands län.

	Mål	Strategi	Tidsplan
Miniminivå	Förekomst i länet	Långsam tillväxt samt spridning inom länet. Endast skydds jakt	2018
Förvaltningsmål	-	-	-

Uppföljning

Uppföljning och kvalitetssäkring ska ske av de observationer som kommer in till Länsstyrelsen.

3.2.6 Järv

Det har under senare år kvalitetssäkrats järv inom länet. Därför är kunskapen liten om antal och utbredning. Eftersom ingen DNA har kunnat samlas in, därför går det inte att säga något om vilka järvar som har besökt länet.

Mål för järvstammen

Tabell 5 Mål, strategi och tidsplan för miniminivå och förvaltningsmål gällande järv i Västmanlands län

	Mål	Strategi	Tidsplan
Miniminivå	Förekomst i länet	Naturlig tillväxt och spridning	2018
Förvaltningsnivå	-	-	-

Uppföljning

Uppföljning och kvalitetssäkring av de observationer som kommer in till Länsstyrelsen. Uppföljning ska ske i form av spårning på snö, övervakningskamera och analys av spillning.

3.2.7 Kungsörn

Det har inte kunnat kvalitetssäkrats varken spelflygande kungsörnar eller häckningar i länet de senaste åren. Enstaka örnar rapporteras in men lyckade häckningar har inte kunnat bekräftas i Västmanland.

Mål för kungsörn

Tabell 6 Mål, strategi och tidsplan för miniminivå och förvaltningsmål gällande kungsörn i Västmanlands län.

	Mål	Strategi	Tidsplan
Miniminivå	Förekomst i länet	Naturlig tillväxt och spridning	2018
Förvaltningsnivå	-	-	-

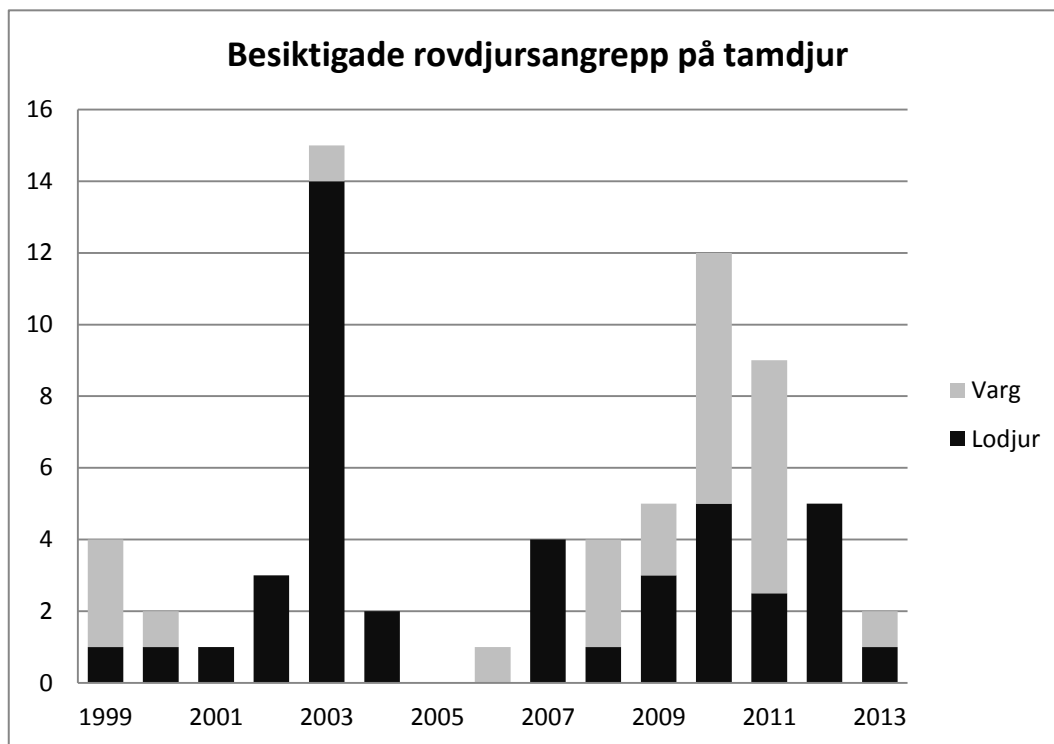
Uppföljning

Uppföljning och kvalitetssäkring ska ske av de observationer som rapporteras in. Vid en ökad frekvens av rapporter av observationer bör en spelflygningsinventering genomföras. Inventeringen bör göras i samarbete med lokala ornitologiska föreningar med kunskap om åldersbestämning av kungsörn.

3.3 Skador orsakade av rovdjur

3.3.1 Angrepp på tamdjur

Angrepp på tamdjur i länet sker främst av varg och lodjur och drabbar främst får. Antal angrepp och skador på tamdjur varierar mellan åren.

Figur 4 Av Länsstyrelsen besiktigade rovdjursangrepp på tamdjur i Västmanlands län 1999 – 2013.

3.3.2 Angrepp på hundar

Varg har stått för flest angrepp på hundar. Mest utsatta är jakthundar, men det har även skett angrepp på sällskapshundar. Antalet angrepp beror på flera olika faktorer som exempelvis hur mycket det jagas med löshund, antal jakttimmar hos den enskilda hunden, vilka vargindivider som finns i området m.m. Mest utsatta för risker är jakthundar som befinner sig långt från människor, t ex vid harjakt eller älgjakt. Jakt med löshund är en viktig del av jaktkulturen i Västmanland. Effektiviteten i eftersök på skadat vilt samt jakt på bland annat älg och lodjur skulle minska drastiskt om det inte fanns tillgång till bra jakthundar.

3.3.3 Rovdjursangrepp på människor

Angrepp på människor med personskada som följd är relativt ovanligt men björnangrepp förekommer och då oftast i samband med jakt med hund.

3.3.4 Ersättning för uppkomna skador

Länsstyrelsen kan ersätta skador orsakade av rovdjur på tamdjur, hund och om en person skadats eller dödats av björn.

3.4 Påverkan på jaktbart vilt

3.4.1 Konkurrens om det jaktbara viltet

Jakten har stor betydelse både ekonomiskt och socialt, inte minst för de som bor på landsbygden. Jakten representerar ett kulturarv, höjer livskvaliteten och genererar inkomster i form av kött, arrendeavgifter samt kost och logi för tillresande. De stora rovdjuren konkurrerar med jaktintresset om det jaktbara viltet. Rovdjursförvaltningen bör utformas så att fortsatt jakt på klövvilt möjliggörs i alla länsdelar.

3.4.2 Rovdjur-bytesdjursdynamik

Effekten av rovdjurspredation på bytesstammarnas antal och sammansättning varierar över tid och rum. De viktigaste faktorerna är det mänskliga jakttrycket på rovdjurs- respektive klövviltpopulationerna, mängd och antal arter av rovdjur i området samt områdets generella produktivitet. Även förekomst av alternativa bytesdjur samt väder- och snöförhållanden spelar en viktig roll.

Varg i Västmanlands län lever till huvuddelen av klövvilt. Ett vargrevir beräknas ta ca 120 älgar/år oavsett antalet vargindivider i reviret. Regionalt och lokalt inom revir kan vargpredation betydligt minska det möjliga jaktuttaget av klövvilt. Vargrevirens predation är relativt konstant oavsett bytestäthet och effekten kommer därför vara störst i områden med låga älgstätheter.

Rådjur är i första hand lodjurens favoritbyte och lokalt kan lodjurspredation påverka rådjurspopulationen. Predation på rådjur är relativt jämnt fördelad över åldersklasserna, vilket innebär att predationen har större nettoeffekt än om predationen är till största delen kid.

Där rovdjurens utbredningsområden överlappar kan de genom konkurrens även påverka varandras populationer. Alla dessa samband är komplexa och även om det finns stor kunskap om rovdjurs-bytesdynamik påverkas ofta utfallet av flera lokala faktorer som kan vara svår att modellera och förutsäga.

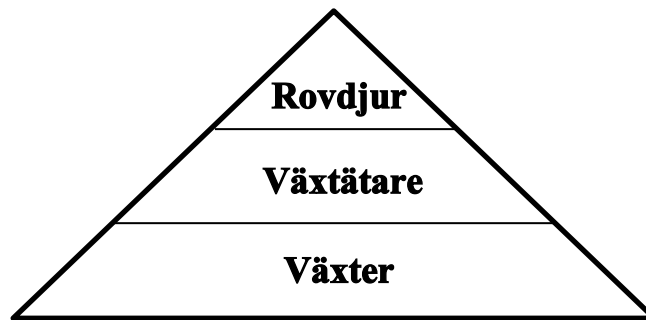
3.5 Rovdjursturism

Det finns ett fåtal aktörer som har verksamhet med rovdjursturism i länet. Rovdjursturism kan vara en ekonomiskt lönsam näring och bidra till ökad sysselsättning lokalt genom guidning, uthyrningsstugor och restaurangverksamhet. Verksamheten sker dessutom framförallt i glesbygden och kan vara en positiv faktor i utvecklingen av denna. Rovdjursturism kan också öka acceptansen för rovdjur hos lokalbefolkningen (Nordmark 2007).

3.6 Ekosystem och biologisk mångfald

Ekosystem kan delas in i olika nivåer i en näringspyramid (Figur 5). En simpel indelning är växter, växtätare och rovdjur. Rovdjuren är i toppen av pyramiden och utgör den minsta biomassan. Förändringar i pyramidens olika nivåer påverkar de andra nivåerna. Alltså, när ett rovdjur återvänder till ett system, minskar antalet växtätare och då förändras växtsamhället i botten av pyramiden. Det omvända gäller om man tar bort rovdjuret. Då ökar växtätarna och trycket på växterna ökar.

När det gäller rovdjur kan påverkan av bytesdjur ske på två sätt. Direkt eller indirekt. Direkt påverkan är att rovdjuren äter sina bytesdjur och kan då reglera

Figur 5 Näringspyramid

hur många bytesdjur som finns. Rovdjuren kan även påverka bytesdjuren indirekt. Rovdjurens blotta närvaro i ekosystemet förändrar bytesdjurens beteende. Det kan handla om hur mycket bytesdjuren spanar efter rovdjur istället för att äta. Vilka miljöer bytesdjuren rör sig i för att undvika att bli attackerade eller vilken tid på dygnet de är aktiva. All den här påverkan gör att bytesdjuren beter sig annorlunda när rovdjur är närvarande i deras omgivning jämfört med när de inte är det. När det finns rovdjur i ekosystemet så kan det vara riskabelt att t.ex. vistas på öppna ytor eller längs stränder. Det gör att vegetationen kommer se annorlunda ut beroende på om det finns rovdjur i systemet eller inte.

Stora rovdjur kan bidra till den biologiska mångfalden bland annat genom efterlämnade kadaver, lättat betetryck och genom att begränsa små predatorer. Rovdjurens blotta närvaro är dock inte nog för att ha en effekt på ett ekosystem. Rovdjuren måste förekomma i ekologiskt funktionella tätheter.

4 Rovdjursförvaltning i praktiken

4.1 Beståndsovervakning

Länsstyrelsen har ansvaret för inventeringar av rovdjur i länet. För varg, järv, lodjur och kungsörn ska Länsstyrelsen varje år undersöka hur många föryngringar som skett i länet. För björn ska, enligt förordningen, Naturvårdsverket ansvara för att en beståndsuppskattning görs minst var femte år. Allmänhetens observationer är en viktig källa som bidrar till bättre uppskattning av länets rovdjursbestånd.

4.2 Regional adaptiv förvaltning

Kunskap om populationsstorlek och andra faktorer ska användas för att styra viltförvaltningen mot uppsatta mål. Dessa system är komplexa och dynamiska och bör följas kontinuerligt. Förvaltningen ska därför vara adaptiv, vilket innebär att den tar hänsyn till ny kunskap om rov- och bytesdjur och vid behov anpassar förvaltningen efter denna. Förvaltningen bör även ta hänsyn till andra mål som till exempel skador och attityder och i den mån det är möjligt anpassa förvaltningen för att uppfylla dessa mål.

4.3 Skadeförebyggande åtgärder

De stora rovdjuren kan orsaka problem. Det vanligaste är angrepp på tamboskap och hundar. För att minimera dessa problem ska i första hand skadeförebyggande åtgärder vidtas. Länsstyrelsen kan ge ekonomiskt bidrag till skadeförebyggande åtgärder, vanligtvis i form av rovdjursavvisande stängsel som skydd för tamdjur. Stöd kan också ges för andra typer av förebyggande åtgärder, till exempel boskapsvaktande hundar och sändare på tamdjur. Även andra åtgärder som har dokumenterad skadeförebyggande effekt och utveckling av åtgärder som bedöms kunna ge tillräckliga skadeförebyggande effekter kan vara berättigade till bidrag.

4.4 Åtgärder vid skada och risk för upprepad skada

Länsstyrelsen i Västmanlands län har ett system med beredskap vid rovdjursangrepp. Under kontorstid kan ansvarig handläggare eller naturbevakare nås genom att ringa till Länsstyrelsens växel, 010-224 90 00. Utanför kontorstid kontaktas Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap, 010-224 93 94. Vid rovdjursangrepp ska en besiktningsman dels besiktiga uppkomna skador och dels ge rådgivning och hjälp med insatser för att minska risken för upprepade angrepp.

4.5 Skydds jakt

Som ett sista alternativ för att minimera risk för skador från rovdjur finns skydds jakt, vilket innebär att man tar bort enskilda individer som ställer till skador som inte kan förbyggas eller åtgärdas på annat sätt. Om ett vilt djur orsakar avsevärd skada eller om det kan antas vara farligt för människors säkerhet, får polismyndigheten låta avliva djuret, om det inte finns någon annan tillfredsställande lösning enligt 9 § jaktlagen (1987:259). Även enskild person kan

döda ett rovdjur, enligt 28 § jaktförordningen (1987:905), vid akuta situationer för att skydda egna eller andras tamdjur. Rovdjuret får dock bara dödas om angrepp inte kan förhindras genom skrämsel eller annan lämplig metod. Rovdjur som avlivats enligt § 28 ska anmälas till Länsstyrelsen och inte som tidigare till Polisen.

Syftet med en eventuell skyddsjakt är att eliminera det specifika skadegörande djuret. Skyddsjaktstävanden ska ha hög prioritet hos Länsstyrelsen och handläggas snarast.

4.6 Populationsreglerande jakt

Populationsreglerande jakt kan bedrivas som licensjakt eller allmän jakt men när det gäller rovdjur kan enligt jaktförordningen endast licensjakt tillåtas. Licensjakt kan användas för att uppnå förvaltningsmål, främst för att minska tätheten av rovdjur i ett område eller för att hålla stammen på en konstant nivå. Detta gäller dock bara under förutsättning att beslutade miniminivåer och förvaltningsnivåer är uppnådda.

Naturvårdsverket får fatta beslut om licensjakten och om delegering av sådana beslut till länsstyrelserna. Detta under förutsättning att det finns en reproducerande stam av arten inom länet och att antalet föryngringar för arten i länet samt i det mellersta rovdjursförvaltningsområdet, som Länsstyrelsen tillhör, överstiger de fastställda miniminivåerna.

4.7 Förebyggande av illegal jakt

Illegal jakt är ett grovt jaktbrott och polisens arbete med att stoppa denna verksamhet måste fortgå. Länsstyrelserna ska vara polismyndigheten behjälplig i detta arbete, främst genom naturbevakarnas observationer.

4.8 Tillsyn

Tillsyn är i första hand händelsestyrd, det vill säga tillsyn som initieras av anmälan från allmänheten, kommun, näringsliv eller liknande. Förebyggande och främjande tillsyn görs också av Länsstyrelsens personal i samband med arbete i fält.

4.9 Kunskapsuppbyggnad och forskning

Det pågår ett antal olika forskningsprojekt rörande stora rovdjur. Länsstyrelsen ska hålla sig informerad om aktuell forskning och ska i förvaltningsarbetet ta hänsyn till resultaten. Länsstyrelsen deltar också i utvärderingar av inventeringsmetodik, besiktningsmetodik och förebyggande åtgärder och bidrar med sina erfarenheter genom remisser av olika utredningar och förslag.

4.10 Finansiering av förvaltningen

Rovdjursförvaltningen finansieras med medel från Naturvårdsverket, Landsbygdsprogrammets medel för rovdjursstängsel samt Länsstyrelsens förvaltningsanslag.

5 Mer information:

Vägledning och föreskrifter från Naturvårdsverket

- Vägledning för rovdjursturism
- Föreskrifter och allmänna råd för länsstyrelsens beslut om licensjakt efter björn (NFS 2010:7)
- Föreskrifter och allmänna råd om administration av jakt efter älg, kronhjort och stora rovdjur (NFS 2002:19)
- Föreskrifter och allmänna råd om bidrag och ersättningar för viltskador enligt 11 § och 12 §§ viltskadeförordningen (NFS 2008:16)
- Föreskrifter och allmänna råd om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (NFS 2010:1)
- Föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn (NFS 2007:10)
- Föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18)
- Föreskrifter och allmänna råd för länsstyrelsens beslut om licensjakt efter varg (NFS 2014:25)

Lagar och förordningar

- Artskyddsförordningen (2007:845)
- Förordning med särskilda bestämmelser om skyddsåtgärder vid rovdjursangrepp (2007:127)
- Förordning om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (2009:1263)
- Förordning om viltförvaltningsdelegation (2009:1474)
- Jaktförordningen (1987:905)
- Jaktlagen (1987:259)
- Viltskadeförordningen (2001:724)
- Lag om tillsyn över hundar och katter (2007:1150)
- Elsäkerhetsverkets föreskrifter om elstängselapparater och till dessa anslutna elstängsel. ELSÄK-FS 2011:2 SS-EN 60 335-2-76

Nationella ramar och internationella direktiv och konventioner

- Sammanhållen rovdjurspolitik, proposition 2000/01:57 Miljödepartementet 2000
- En ny rovdjursförvaltning, proposition 2008/09:210 Miljödepartementet 2009
- En hållbar rovdjursdjurspolitik, proposition 2012/13:191 Miljödepartementet 2013
- Mål för rovdjuren Slutbetänkande av Rovdjursutredningen Statens offentliga utredningar 2012:22 Stockholm 2012
- Bernkonventionen: Konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö. 1979 (SÖ 1983:30)
- Översyn av jaktlagstiftningen m.m. Kommittédirektiv, Landsbyggsdepartementet. Direktiv (2012:77)
- Rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, 21 maj 1992
- Rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar, 2 april 1979

6 Aktörer inom Rovdjursförvaltning

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är regeringens centrala myndighet med ansvar för att genomföra naturvårdspolitiken vad gäller rovdjursfrågor. I uppdraget ingår att utveckla och förbättra strategier och metoder för naturskydd, granska och utvärdera resultaten samt att återsamla till regeringen.

Nationella rådet för rovdjursfrågor

Naturvårdsverkets råd för rovdjursfrågor är en rådgivande grupp som bistår Naturvårdsverket i genomförandet av rovdjurspolitiken. Rådet består av representanter för olika intressegrupper, bland annat jägarorganisationer, naturvårdsorganisationer, skogsbruk, rennäring och annan tamdjurshållning. Rådet sammanträder minst fyra gånger per år och kallas även in för överläggning och råd då särskilt viktiga eller akuta frågor diskuteras vid myndigheten.

Samverkansrådet

Samverkansråden samordnar arbetet mellan länsstyrelserna inom de olika rovdjursförvaltningsområdena i frågor om förvaltning av de stora rovdjuren. Samverkansrådet ska med utgångspunkt i länsstyrelsernas förslag, till Naturvårdsverket, lämna förslag till miniminivåer för förekomsten av björn och lo i rovdjursförvaltningsområdet och i vart och ett av de län som ingår i området. Samt regionala nivåer för förekomsten av varg och järv i rovdjursförvaltningsområdet samt inriktningen för förekomsten av varg och järv i vart och ett av de län som ingår i området. Rådet består av består av landshövdingarna för länen i förvaltningsområdet. Frågor till rådet bereds av en beredningsgrupp som består rovdjurshandläggare från de olika länsstyrelserna.

Viltförvaltningsdelegationen

I varje län ska finnas en viltförvaltningsdelegation som ska arbeta med frågor rörande viltförvaltningen inom länet. Delegationen ska besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen, skötsel av älgstammen och i förekommande fall för skötsel av hjort- och vildsvinsstammarna, licensjakt och skyddsjakt inom länet, och bidrag och ersättning enligt viltskadeförordningen (2001:1724). Viltförvaltningsdelegation ska också yttra sig angående miniminivåer för förekomsten av björn och lodjur i länet, samt inriktning för förekomsten av varg och järv i länet. Respektive läns landshövding är ordförande och i delegationen ska det ingå politiska företrädare och representanter från de intressegrupper som berörs av rovdjursförvaltningen.

Viltskadecenter

Viltskadecenter är ett servicecenter för myndigheter, organisationer, enskilda företag och allmänheten och är en del av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Viltskadecenter jobbar på uppdrag av Naturvårdsverket med de skador som kan orsakas av fredat vilt på mänskliga intressen. Viltskadecenters främsta mål är att bidra till att begränsa de skador som fredade viltarter kan orsaka, genom att utveckla och sprida kunskap om metoder som förebygger viltskador. Viltskadecenter arbetar också med att samordna, sammanställa och utvärdera inventeringar av de fredade viltstammarna.

Forskningsprojekt

Ett antal olika forskningsprojekt pågår för de olika arterna: Det Skandinaviska Vargforskningsprojektet (Skandulv) och det Skandinaviska Loforskningsprojektet (Scandlynx) är samarbetsprojekt mellan Norska institutet för naturforskning (NINA) och Grimsö forskningsstation (SLU). Skandinaviska björnprojektet är också ett gemensamt Svensk - Norskt projekt som involverar en permanent grupp av forskare vid olika institutioner. Järvforskning bedrivs av Svenska järvprojektet på Grimsö forskningsstation. Alla dessa projekt studerar olika aspekter av arternas biologi och ekologi, t.ex. populationsdynamik, genetik och inverkan på bytesstammar. För kungsörn finns Naturvårdsverkets projekt Vindval som studerar vindkraftens påverkan på bland annat kungsörn. Forskning om våra rovdjur görs även på ett flertal institutioner på svenska universitet och högskolor.

Intresseorganisationer

Naturskyddsföreningen, Svenska Jägareförbundet, Svenska Samernas Riksförbund, Jägarnas Riksförbund, Föreningen Sveriges Fäbodbrukare, Svenska Fåravelsförbundet, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Rovdjursföreningen, Sveriges Ornitologiska Förening och Världsnaturfonden är exempel på organisationer som har intresse i och påverkas av rovdjursförvaltningen.

Rovdjurscentra

Det finns två rovdjurscentrum i Sverige: Rovdjurcentret De 5 Stora i Järvsö, Gävleborg och Rovdjurscentret Orsa Grönklitt, Dalarna. Rovdjurscentrum arbetar med att sprida allsidig information om de stora rovdjuren och deras förvaltning. Den breda allmänheten är en viktig målgrupp, men även riktade informationsinsatser görs. Rovdjurscentret De 5 Stora bedriver sin informationsverksamhet genom webb (www.de5stora.com), föreläsningar, kurser, rovdjursskolor, utställningar, seminarium och trycksaker. De 5 Stora samarbetar med myndigheter, forskare och intresseorganisationer. Verksamheten finansieras delvis av Naturvårdsverket.

Polisen

Polismyndigheten är inblandad i rovdjursförvaltning främst när det gäller frågor angående illegal jakt och skrämsel eller avlivning av närgångna rovdjur.

7 Databaser

Skandobs

Skandobs är ett nytt skandinaviskt rapporteringssystem där allmänheten kan rapportera observationer av björn, järv, lodjur och varg. Syftet är att Skandobs ska underlätta att rapportera rovdjursobservationer och öka allmänhetens medverkan och delaktighet i rovdjursinventeringarna i Skandinavien.

Rovobs

På Rovobs kan allmänheten rapportera in observationer av rovdjur, spillning och spår och se andras rovdjursobservationer. Syftet med Rovobs är att tamdjursägare, jägare och andra som berörs av rovdjur ska kunna informera varandra om vad som händer i närområdet och på så sätt förebygga skador på tamdjur. Rovobs är också ett viktigt verktyg i Länsstyrelsens arbete med förvaltning av länets rovdjur. Västmanland och åtta andra län i centrala och södra Sverige är anslutna till Rovobs. Avsikten är att Rovobs kommer att ersättas med Skandobs.

Rovbase

Rovbase är en databas som samlar information om björn, järv, varg, lodjur och kungsörn. Databasen används bland annat av Naturvårdsverket. Rovbase innehåller information om rovdjursobservationer, skador av rovdjur på tamdjur och ren (i Norge) och fällda rovdjur. Man kan ta del av uppgifter från rovdjursförvaltningen i form av kartor, tabeller och grafer. Rovbase är öppet för allmänheten och i databasen finns uppgifter från både Sverige och Norge. Datasetet från Sverige är idag begränsat men kommer att fyllas på efterhand.

Rovdjursforum

Rovdjursforum är ett nationellt system som är avsett för främst länsstyrelserna i deras arbete med att genomföra rovdjurspolitiken och innehåller uppgifter om viltskadeärenden. Rovdjursforum är inte tillgängligt för allmänheten men på hemsidan finns blanketter för ansökan om bidrag och ersättning att ladda ner. Avsikten är att Rovdjursforum kommer att ersättas med Rovbase.

8 Referenser

Danell, 2013. Resultat från inventeringar av kungsörn i Sverige 2012. Nationell sammanställning av länsstyrelsernas inventeringar. Inventeringsrapport från Viltskadecenter, SLU. ISBN: 978-91-86331-52-8

Karlsson & Eklund 2014. Resultat från inventering av järv i Sverige vintern 2012/2013. Slutgiltig nationell sammanställning över länsstyrelsernas resultat från inventeringar av järv. Inventeringsrapport från Viltskadecenter, SLU 2013-06

Kindberg m fl 2011. Estimating population size and trends of the Swedish brown bear *Ursus arctos* population. *Wildlife Biology* 17: 114-123

Nordmark 2007. Rovdjursturism – Turism kring de fyra stora rovdjuren med fokus på björn. Naturvårdsverket, Rapport 5688. ISBN 620-5688-3

Varg i Skandinavien 2013-2014 – preliminär statusrapport. Svensk version. Viltskadecenter, Ekologiinstitutionen, Sveriges Lantbruksuniversitet. ISBN: 978-91-86331-65-8

Zetterberg, 2014. Resultat från inventering av lodjur i Sverige vintern 2012/2013. Slutgiltig nationell sammanställning över länsstyrelsernas resultat från inventeringar av lodjur. Inventeringsrapport från Viltskadecenter, SLU 2013-05

Bilaga 1. Övergripande riktlinjer för rovdjursförvaltning i Västmanlands län

Definitioner av begrepp

Övergripande riktlinjer beslutas av Viltförvaltningsdelegationen och anger inriktningen för olika delar av den regionala viltförvaltningen. I formuleringen av övergripande riktlinjer har ”ska” endast använts för att tydliggöra sådant som Länsstyrelsen är bunden till genom lagar och föreskrifter. I annat fall används ordet ”bör”. Länsstyrelsen avser att följa samtliga övergripande riktlinjer så långt det är möjligt utifrån resurser och juridiska ramar.

Miniminivåer utgörs av länets andel av referensvärdet för gynnsam bevarandestatus för respektive art, i proportion till artens målutbredningsområde. För arter där Västmanland inte tillhör det huvudsakliga utbredningsområdet uttrycks miniminivå i förekomst i länet eller föryngring i länet.

Förvaltningsmål sätts på en nivå över miniminivån där det finns marginal för mellanårsvariationer. Detta för att inte riskera att hamna under miniminivån på grund av slumpmässiga faktorer så som dålig reproduktion enskilda år eller liknande. Förvaltningsmål uttrycks lämpligen i intervall. Förvaltningsmål sätts för arter där t ex viltskador, påverkan på bytesdjur eller påverkan på jaktuttag gör att populationsbegränsande jakt (licensjakt) behövs för att hålla populationen på en optimal nivå.

Övergripande riktlinjer för vargförvaltning i Västmanlands län

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att miniminivån för varg i Västmanlands län bör vara en proportionerlig andel av den nationella miniminivån, vilket motsvarar 1 föryngring om man utgår från ett rimligt nationellt utbredningsområde för varg.
- Att förvaltningsmålet för varg i Västmanlands län bör uttryckas i ett intervall och att förvaltningsmålet bör vara en proportionerlig andel av det nationella målet.
- Om vargstammen ligger över eller under länets förvaltningsmål bör tilldelning till licensjakt anpassas till trenden i vargstammens tillväxt samt eventuell skydds jakt.
- Att licensjakt inte är aktuellt om vargstammen skulle ligga under länets miniminivå. Då är endast skydds jakt aktuellt.
- Att förvaltningen av varg bör ta hänsyn till såväl positiv som negativ påverkan på ekonomi, näringsliv, livskvalitet och intäkt ifrån jakt.
- Att regionalt ansvar ska tas för vargstammens genetiska status. Detta bör ske genom restriktivitet vid skydds jakt på individer som är helt obestämde med den skandinaviska vargstammen, samt genom att rikta licensjakt mot revir med hög inavelsgrad. Särskilt skadegörande individer bör dock tas bort oavsett om de är genetiskt värdefulla, eftersom de inte tillför något positivt till acceptansen för varg.
- Att jakt bör kunna bedrivas även i områden med varg, med avseende på risk för angrepp på hundar samt möjligt jaktuttag.
- Att licensjakt bör ske utifrån kriterier baserade på skadesituation, genetisk status, påverkan på jakt och lokala koncentrationer. Hänsyn bör även tas till hur länge det har funnits vargrevir i området. Om önskad spridning i landet ännu inte uppnåtts, anpassas tilldelningen till licensjakt så att det finns utrymme för spridning utanför länet.
- Att Länsstyrelsen i samverkan med jägarorganisationerna bör informera om licensjakt på varg i syfte att öka kunskapen om hur och varför den bedrivs. Informationen bör riktas till såväl allmänhet som jägare.
- Att en eventuell minskning av vargstammen bör ske gradvis för att licensjakten ska vara praktiskt genomförbar och att minskningen ska kunna genomföras med allmänhetens acceptans.

Övergripande riktlinjer för lodjursförvaltning i Västmanlands län

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att miniminivån för lo i Västmanlands län bör vara en proportionerlig andel av den nationella miniminivån, vilket motsvarar 4 föryngringar om man utgår från ett rimligt nationellt utbredningsområde för lo.
- Att lodjuren bör förvaltas adaptivt i relation till rådjursstammen.
- Att lodjur bör finnas över hela länet och spridas genom naturlig utbredning.
- Att förvaltningsmålet för lodjur bör anges i ett intervall med flexibilitet att justera tilldelning för licensjakt utifrån tillväxttrend hos lodjur respektive rådjur. Förvaltningsmålet bör motsvara ett förhållande där lodjurs- och rådjurspopulationerna är stabila och jakten på rådjur är långsiktigt hållbar.
- Att lodjursstammen bör begränsas genom licensjakt då den ligger inom eller över förvaltningsintervallet.
- Om lodjurstammen ligger under länets förvaltningsmål bör tilldelning till licensjakt anpassas till trenden i lodjurstammens tillväxt samt eventuell skyddsjakt.
- Att licensjakt inte är aktuellt om lodjurstammen skulle ligga under länets miniminivå, endast skyddsjakt.
- Att licensjakt på lodjur i första hand bör riktas till de områden där påverkan på rådjuren är störst och/eller där det är förhöjd risk för angrepp på tamdjur.
- Att Länsstyrelsen bör vara uppmärksam på riskområden för lodjursangrepp på får.
- Att lodjursinventeringen bör ske i form av områdesinventering minst vart annat år och med bästa möjliga täckningsgrad över länet. Finns inte tillförlitligt inventeringsresultat från ett enskilt år bör lodjurens tillväxttrend beaktas vid beslut om licensjakt.
- Att effektiviteten i lodjursinventeringen är beroende av delaktighet av jägare och allmänhet. Det måste finnas förutsättningar i form av en tydlig och legitim förvaltning för att skapa acceptans och därmed vilja att vara delaktig.

Övergripande riktlinjer för björnförvaltning i Västmanlands län

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att björn ska kunna sprida sig naturligt över länet i långsam takt under kontrollerade former.
- Att minimimålet för björn inte bör uttryckas i antal djur utan förekomst av björn
- Att Länsstyrelsen bör arbeta med information i syfte att förebygga angrepp av björn på tamdjur och människor.
- Att jakt efter björn endast bör ske i form av skyddsjakt

Övergripande riktlinjer för järvförvaltning i Västmanland

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att miniminivån för järv bör utgöras av förekomst i länet.
- Att järven bör tillåtas sprida sig naturligt i skogsmark över hela länet.
- Att begränsande faktor för antalet järvar är tillgång på lämplig livsmiljö, förekomst av kadaver samt eventuella skador på tamdjur.
- Att Länsstyrelsen ska övervaka spridningen av järv samt analysera om det finns risker för angrepp på tamdjur.
- Att jakt efter järv endast bör ske i form av skyddsjakt.

Övergripande riktlinjer för kungsörnsförvaltning i Västmanland

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att ingen övre gräns bör sättas för antalet kungsörnar i länet.
- Att kungsörn bör få sprida sig naturligt över hela länet.
- Att Länsstyrelsen bör verka för ökad kunskap om kungsörn i länet samt samverka med polisen i förebyggande av illegal jakt och ägginsamling.

Övergripande riktlinjer för förebyggande av angrepp på boskap

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att skador på tamboskap inte ska vara så omfattande att tamdjurshållning påtagligt försvåras eller omöjliggörs. Återetablering av tamdjurshållning bör vara möjlig i de delar av Västmanland där detta har minskat eller upphört.
- Att det bör finnas samma förutsättningar att bedriva tamdjurshållning i hela länet beträffande risken för rovdjursangrepp.
- Att Länsstyrelsen bör uppmuntra och stödja fortsatt stort användande av skadeförebyggande åtgärder, samt följa upp effekterna av dessa i länet.

Övergripande riktlinjer för förebyggande av angrepp på tamboskap i särskilt sårbara områden

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att traditionellt säterbruk med skogsbete och bete på skärgårdsöar ska främjas i länet.
- Att Länsstyrelsen bör ge stöd till förebyggande åtgärder vid traditionellt säterbruk och bete på skärgårdsöar.
- Att skador på tamboskap i samband med säterbruk och bete på skärgårdsöar måste hållas på en nivå så att dessa bruksformer inte omöjliggörs.
- Att områden med traditionellt säterbruk med skogsbete eller bete på skärgårdsöar är särskilt sårbara vad gäller risk för rovdjursangrepp. Detta bör beaktas vid skydds- och licensjaktbeslut och eventuell tilldelning för licensjakt.
- Att tydliga kriterier för skydds- och licensjakt är lämpligare än en fast zonerings för att minska konflikter mellan i särskilt sårbara områden.

Övergripande riktlinjer för förebyggande av angrepp på hundar

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att jakthundar har en mycket stor betydelse för möjligheterna att bedriva effektiv viltförvaltning och viltvård. Därför bör hänsyn tas i rovdjursförvaltningen till möjligheterna att träna och jaga med löshund.
- Att Länsstyrelsen bör arbeta aktivt med att förbättra kunskapen om förebyggande åtgärder och underlätta för hundägare att förebygga

Övergripande riktlinjer för skador på gröda och annan fast egendom

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att Länsstyrelsen ska arbeta aktivt med information om förebyggande åtgärder.
- Att Länsstyrelsen bör kunna genomföra åtgärder för att skrämma bort rovdjur som orsakar skador på gröda och annan fast egendom. Om skrämmeåtgärder inte fungerar bör det kunna ligga till grund för beslut om skydds jakt.
- Att skador under ordinarie jaktid regleras i första hand med jakt.

Övergripande riktlinjer för att förhindra angrepp på människor

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att förvaltningen av rovdjur i sin helhet bör hanteras på ett sätt så att risken för angrepp på människor inte uppstår.
- Att Länsstyrelsen bör göra en riskanalys och planera för förebyggande åtgärder utifrån denna.
- Att Länsstyrelsen bör arbeta utifrån den strategi för hantering av oskygga rovdjur som tagits fram i samråd med Viltförvaltningsdelegationen.
- Att rovdjur som har angripit en människa bör avlivas.
- Att Länsstyrelsen och Polisen ska ha beredskap och rutiner för samverkan vid rovdjursangrepp på människa.
- Att eventuella angrepp på människa ska analyseras för att kunna dra lärdom och därigenom minska risken för upprepning av händelsen.

Övergripande riktlinjer för ersättningar

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att den skadedrabbade bör få skälig ersättning och stöd.
- Att ersättningar bör utgå ifrån verkliga kostnader för den drabbade.
- Att ersättning även bör kunna lämnas om en person skadats eller dödats av andra rovdjur än björn, enligt samma princip som gäller för björn i Viltskadeförordningen.
- Att ersättning bör kunna betalas ut vid ett första angrepp oavsett om förebyggande åtgärder har vidtagits eller inte. Vid upprepade angrepp bör dock förebyggande åtgärder ha vidtagits, förutsatt att man har haft möjlighet till detta, för att ersättning ska betalas ut.

Övergripande riktlinjer för förebyggande av illegal jakt

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att alla former av illegal jakt är oacceptabelt och ska inte förekomma i länet.
- Att illegal jakt i viss mån kan förebyggas genom att rovdjursförvaltningen i sin helhet är förutsägbar, tydlig och adaptiv och upplevs som legitim.
- Att Länsstyrelsen, Polisen och jägarorganisationerna bör samverka för att förebygga illegal jakt genom dialog.

Övergripande riktlinjer för påverkan på annat jaktbart vilt

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att förvaltningen av rovdjur och deras bytesdjur bör utgå ifrån ett helhetsperspektiv.
- Att viltförvaltningen bör sträva mot att balansera rovdjursstammarna på en nivå där det finns utrymme för både rovdjurspredation och jaktuttag, med hänsyn tagen till betesskador.
- Att den samlade rovdjurspredationen inte bör tillåtas vara så stor att den på lång sikt påtagligt försvårar eller omöjliggör jakt av andra jaktbara viltarter. Rovdjurspredation kan dock tillfälligt tillåtas minska det jaktliga uttaget.
- Att en toleransnivå för vargpredation på älg uttryck i andel av älgstammens årliga avkastning bör tas fram i Viltförvaltningsdelegationen.
- Att en toleransnivå för lodjurspredation på rådjur är 50 % av möjlig avkastning av rådjursstammen, vilket motsvarar 10% av rådjursstammen.
- Att den sammanlagda effekten på bytesdjuren av alla rovdjur samt indirekta skador på skog och grödor bör vägas in i förvaltningen.

Övergripande riktlinjer för förtroende för rovdjursförvaltningen

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att Länsstyrelsen bör arbeta med öppenhet och personliga möten för att öka förtroendet för rovdjursförvaltningen.
- Att Viltförvaltningsdelegationen ska utgöra en viktig plattform för att den regionala rovdjursförvaltningen är väl förankrad. Ledamöterna i Viltförvaltningsdelegationen ska arbeta för att öka delaktighet och insyn hos de intressegrupper de företräder.
- Att målsättningen bör vara att en stor majoritet av Västmanlands invånare ska stödja den regionala förvaltningsplanen för rovdjur, och känna förtroende för förvaltande myndigheter.

Övergripande riktlinjer för påverkan på människors livskvalitet

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att en ökad tydlighet och förutsägbarhet i rovdjursförvaltningen leder till ökad trygghet hos människor vars livskvalitet påverkas negativt av rovdjurens närvaro.
- Att Länsstyrelsen bör arbeta med personliga möten där människor känner att de blir lyssnade på. Människor som känner oro eller rädsla bör tas på allvar och få stöd i detta.
- Att människor i Västmanland ska känna trygghet och uppleva att de har inflytande över sin närmiljö för att inte uppleva en försämrad livskvalitet till följd av rovdjurssituationen.

Övergripande riktlinjer för rovdjursturism

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att rovdjursturism bör bedrivas på ett sätt som inte stör djuren, och som kommer lokalsamhället till nytta.
- Att Länsstyrelsen bör vägleda entreprenörer så att det blir tydligt vad de får och inte får göra.
- Att entreprenörer inom rovdjursturism bör ha ett ansvar för att de observationer de gör kommer till Länsstyrelsen till kännedom, och på så sätt bidrar till inventeringsarbetet.
- Att rovdjursturism ska ske i samråd med markägare, och att dessa bör ges möjlighet att vara delaktiga i samt hållas informerade om den verksamhet som sker på den egna marken.

Övergripande riktlinjer för skydds jakt efter rovdjur

Viltförvaltningsdelegationen anser:

- Att en mindre strikt bedömning bör kunna göras i de fall där ett beslut om skydds jakt har liten eller ingen effekt på populationen.
- Att handläggningstiden för beslut om skydds jakt bör vara så kort som möjligt för att säkerställa att rätt individ avlivas och för att underlätta genomförandet.

Ingår i Länsstyrelsens rapportserie
ISSN 0284 - 8813

Har du frågor eller önskar fler exemplar, kontakta
Länsstyrelsen i Västmanlands län, 721 86 Västerås

Tfn 010-224 90 00 | Fax 010-224 91 10 | E-post: vastmanland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/vastmanland